M.Ü.H.F. BORÇLAR HUKUKU GENEL HÜKÜMLER DERSİ

PRATİK ÇALIŞMA-28.04.2020/2

OLAY I

Pasta şefi (P) yurt dışındaki eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye' ye döner ve çocukluk hayalini gerçekleştirmek üzere butik bir cafe açmaya karar verir. Hiç zaman kaybetmeden cafeyi açmak isteyen (P), Moda' da düşündüğü özelliklerde bir yer bulur ve kiralar. İç mimariye de oldukça önem veren ve dekorasyondan anlayan (P), cafenin içini özel olarak tasarlamak ister. Bu isteğini gerçekleştirmek üzere ünlü ressam (R)' nin iletişim bilgilerine ulaşır ve iki gün sonrası için kendisi ile bir görüşme ayarlar. (P) bu görüşmede (R)'ye; cafesi için bir açılış planladığını, bu açılışta her şeyin eksiksiz olmasını istediğini ve bu nedenle iç dekorasyonda kullanılmak üzere kendisinin istediği özelliklerde üç adet yağlı boya tabloya ihtiyacı olduğunu söyler. (R) ise cafenin açılışına kadar (P)' nin istediği üç adet tabloyu yetiştirebileceğini söyler ve teklifi 04.04.2018 tarihinde kabul ederek sözleşme imzalar. Bu sözleşme uyarınca (R), (P)' nin cafesinin açılış tarihine kadar yetiştirilmek ve 04.09.2018 tarihinde teslim edilmek üzere üç adet yağlı boya tabloyu yapmayı kabul eder. Yağlı boya tabloların teslim yeri, (P) tarafından belirlenecektir. Sözleşmeye göre (P) ise, tabloların satış bedeli olan 100.000 TL'yi (R)'ye 01.06.2018 tarihinde ödeyecektir.

SORU 1: Olayda sözleşmede kararlaştırılan bedelin (R)'ye peşin ödendiğini, (R)'nin de sipariş edilen yağlı boya tablolarını zamanında tamamladığını ve teslim etmek istediğini ancak (R)'nin tüm çabalarına rağmen (P)'nin bir türlü ifa yerini (R)'ye bildirmediğini, bu nedenle (R)'nin tabloları teslim edemediğini varsayınız. Bu ihtimalde tabloların teslim borcundan kurtulmak isteyen (R)'ye hangi hukuki yola başvurmasını tavsiye edersiniz? Buna bağlanan sonuçlarını da belirterek açıklayınız.

OLAY II

Edirne' de yaşayan Bayan (B), yeni taşınacağı villanın salon pencelerine uygun bir perde diktirmek ister. Yan komşusunun perdelerini çok beğenen ve bu perdelerin bir benzerini yaptırmak isteyen (B), komşusundan perde imalatı yapan (A)'nın adresini ister. (B) ve (A) yaptıkları görüşme sonucunda anlaşmaya varırlar. Yapılan anlaşmaya göre (A), on gün içinde salon pencerelerinin ölçülerini alacak ve bir ay sonra da perdeleri teslim edecektir. (B) ise bedelin ilk taksidini teslimat günü, ikinci taksidini ise diğer ay olmak üzere iki taksit şeklinde ödeyecektir.

SORU 2: (A)'nın ertesi hafta yanında çalışan (Ç)' yi pencerelerin ölçüsünü almak için (B)' nin evine gönderdiğini ancak (B)' nin pencerelerin ölçüsünü (A)' nın almasının gerektiğini belirterek (Ç)' nin ölçü almasına izin vermediğini varsayınız. (B)' nin bu davranışını değerlendirerek, buna bağlanan sonuçları açıklayınız.

CEVAPLAR:

SORU 1: Kural olarak her borç alacaklıya yapılan ifa ile son bulur. Borçlu, alacaklı dışında başkasına yaptığı ifa ile de borcundan kurtulamaz. Buna karşılık söz konusu kurala getirilen istisnalar gereğince üçüncü kişiye yapılan ifanın da borcu sona erdirmesi mümkündür. Bazı istisnai durumlarda borçlu, üçüncü kişiye ifada bulunmakla yükümlüyken; bazı durumlarda ise borçlu, üçüncü kişiye ifada bulunma hakkına sahiptir. Borçlunun üçüncü kişiye ifada bulunma hakkına sahip olduğu durumlardan biri de alacaklının temerrüdüdür.

-Alacaklı temerrüdü TBK m. 106 ve devamında düzenlenmiştir. 106. maddenin 1. fıkrasına göre, yapma veya verme edimi gereği gibi kendisine önerilen alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın onu kabulden veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur.

Alacaklı Temerrüdünün Şartları:

1.Borçlu, edimin gereği gibi ifasını teklif etmiş olmalıdır.

2.Alacaklı, teklif edilen edimi kabulden kaçınmış olmalıdır.

3.Alcaklının teklif edilen edimi kabulden kaçınması haklı bir sebebe dayanmamalıdır.

Olayda; sözleşmede kararlaştırılan bedelin (R)'ye peşin ödendiğini, (R)'nin de sipariş edilen yağlı boya tablolarını zamanında tamamladığı ve teslim etmek istediği ancak (R)'nin tüm çabalarına rağmen (P)'nin bir türlü ifa yerini (R)'ye bildirmediği varsayımında; (R)' nin edimi gereği gibi (P)' ye teklif ettiği açıktır. (P) ise ifa yerini tüm çabalara rağmen bildirmediği için, edimi kabul etmekten kaçınmaktadır. Olayımızda (P)' nin yağlı boya tabloları kabulden kaçınmasının haklı bir sebebi olduğuna dair bir bilgiye yer verilmemiştir. Bu kapsamda (P)' nin yağlı boya tabloları kabul etmekten kaçınmasının haklı bir sebebe dayanmadığı kabul edilmelidir. Bununla birlikte yağlı boya tabloların teslim yerinin (P) tarafından belirleneceği kararlaştırılmıştır. (P)' nin tablolara ilişkin ifa yerini belirlememesi ve bu nedenle (R)'nin tabloları teslim edememesi halinde yukarıda belirtilen şartlar sağlandığından **alacaklı temerrüde düşer.**

Alacaklı Temerrüdünün Sonuçları:

1. Alacaklının temerrüde düşmesi tek başına borçluyu borcundan kurtarmaz. TBK m. 107' ye göre verme borçlarında, borçlu teslim edeceği şeyi tehlikesi ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere tevdi etmek suretiyle borcundan kurtulabilir. Tevdi yerini, ifa yerindeki hakim belirler. Hakimin tevdi yerini belirlerken, borçlunun tevdi etmeye hakkı olup olmadığı hususunu araştırması gerekmez. Tevdi yeri genellikle yeddi emin deposu, para borçlarında bankadır.

Olayda; bir verme borcu söz konusudur. TBK m. 107 gereği (R), teslim edeceği yağlı boya tabloları tehlikesi ve giderleri (P)' ye ait olmak üzere tevdi ederek borcundan kurtulacaktır. Tevdi yeri ise, ifa yerindeki Hakim tarafından belirlenecektir.

-Borçlu ayrıca borçlanılan şeyi önce ihtar etmek, daha sonra da Hakim'in iznini alarak açık arttırma yolu ile sattırabilir ve bedelini tevdi edebilir. Burada borçlanılan şeyin niteliği veya işin özelliği tevdi edilmesine uygun düşmemeli veya o şey bozulabilir nitelikte olmalı veya bakımı, korunması veya tevdi edilmesi önemli giderlere yol açmalıdır. (TBK m. 108/1' e göre)

Olayda; verme borcunu oluşturan yağlı boya tablolar niteliği gereği tevdi edilmeye uygundur. Tabloların bozulabilir nitelikte olması ya da bakımı, korunması, tevdi edilmesi önemli giderlere yol

açmamaktadır. Dolayısı ile olayımızda TBK m. 108/1 uyarınca yağlı boya tabloların satışından ve bedelinin tevdi edilmesinden söz edilemeyecektir.

-TBK m. 108/2' ye göre teslim edilecek şey, borsada kayıtlıysa veya piyasa fiyatı varsa ya da yapılacak gidere oranla değeri az ise, satışın açık artırma yoluyla yapılması zorunlu olmadığı gibi, hâkim, önceden ihtarda bulunma koşulunu aramaksızın satışa izin verebilir.

-Ticari satış ile mal değişim sözleşmesine ilişkin özel hükümler vardır. Buna göre satıcı, alıcı temerrüde düştüğünde, doğrudan hakimden borçlanılan şeyin satılmasına izin vermesini isteyebilir.

Olayda; (P)'nin cafesi için (R) tarafından yapılan yağlı boya tablolar ticari satış teşkil etmemektedir. Bu nedenle olayımızda TBK m. 108/2'nin uygulanması mümkün değildir.

Ek Bilgi: Tevdi, ifa gibi borcu sona erdiren sebeplerden biridir. Tevdi ile birlikte borç ve borca bağlı kefalet ya da rehin gibi fer'i haklar da son bulur. Buna karşılık ifadan farklı olarak tevdi konusunun geri alınması mümkündür. Tevdi, alacaklının temerrüde düşmesi üzerine borçluya tanınmış bir hak olduğuna göre borçlu, edimini tevdi edip etmeme konusunda serbesttir. Tevdi yoluna başvurmaya karar veren borçlu, hakimin belirlediği yere edimi tevdi ederek borcundan kurtulabilir. Fakat daha sonra borçlu bıraktığı malı geri aldığı takdirde, alacak bütün fer'i hakları ile birlikte tekrar geçerli hale gelir. Burada önemli olan husus, malın fiilen geri alınmasının gerekli olmayıp borçlunun malı geri alacağını tevdi alana bildirmesinin yeterli olduğudur.

TBK m. 109/1' e göre, borçlunun bıraktığı malı geri alabilmesi alacaklının onu kabul ettiğini henüz açıklamamış veya tevdi ile birlikte bir rehin hakkının sona ermemiş olmasına bağlıdır.

Ek Bilgi: Yapma borçlarında ise borçlu, alacaklının temerrüdü üzerine borçlunun temerrüdü hükümlerine göre sözleşmeden dönebilir. Ancak bu halde, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zararın, TBK m. 125/III uyarınca tazminini isteyemez. Çünkü hakkını almaktan kaçınan bir kimse bundan dolayı sorumlu da tutulamaz.

2. Borçlu temerrüt halindeyse, alacaklıya ifayı teklif etmekle, temerrüt halinden çıkar.

3. Alacaklının temerrüde düşmesi, alacaklıyı bu yüzden tazminat ödeme yükümlülüğü altına sokmaz.

4. Alacaklı, borçlanılan şeyin bakımı ve saklanması için yapılacak masrafları vekaletsiz iş görme hükümlerine göre karşılamakla yükümlüdür.

5. Alacaklı temerrüdü sırasında borçlanılan şey zarar görürse, borçlunun sorumluluğu TBK m. 114/II' nin göndermesi dolayısıyla TBK m. 52/I uyarınca daha hafif takdir olunur.

6. Kanunda hüküm olmamasına rağmen hakim olan görüşe göre hasar, temerrüde düştüğü anda alacaklıya geçer.

7. Akdi faize tabi para borçlarında, asıl borcun tevdi sona ermesi ile birlikte ileriye doğru faiz işlemez.

SORU 2: Olayda öncelikli olarak değerlendirilmesi gereken (A)' nın gereği gibi ifa teklifinde bulunup bulunmadığıdır. (A) yaptıkları anlaşmaya göre, on gün içinde salon pencerelerinin ölçülerini alacak ve bir ay sonra da perdeleri teslim edecektir. Olayda (A)' nın henüz on gün bile dolmadan, bir hafta içinde pencere ölçülerinin alınması için çalışanı (Ç)' yi ölçü almak üzere (B)' nin evine yollaması gereği gibi ifa teklifinde bulunduğunu gösterir. (A)' nın gereği gibi ifa teklifinde bulunması ve (B)' nin bu teklifi reddetmesi üzerine alacaklı (B) temerrüde düşer. TBK'nın 106. maddenin 1. fıkrasına göre, yapma veya verme edimi gereği gibi kendisine önerilen alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın onu kabulden veya borçlunun borcunu ifa edebilmesi için kendisi tarafından yapılması gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınırsa, temerrüde düşmüş olur.

Olayda (B) ile (A) arasında perde imalatına dair yapılan sözleşme eser sözleşmesidir. İmalatçı (A) bu sözleşme gereği (B)' ye borçludur. (B) ise burada perde ölçülerinin (Ç) tarafından alınmasına rıza göstermez. TBK m. 83' e göre; borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir. Ancak olayımızda (Ç) sadece ölçüleri alacak ve perde imalatı (A) tarafından gerçekleştirilecektir. Bu sözleşmedeki asli edim perdenin dikilmesidir. Pencere ölçüsünün alınması ise hazırlık aşamasıdır. Ölçüyü almadan perde dikilemeyeceği yani asli edim gerçekleştirilemeyeceği için ölçüyü alma işlemi de asıl borcun konusuna dahil olur. Dolayısıyla (B)' nin ölçü işleminin (Ç) taraınfdan alınmasına izin vermemesi, kendisini alacaklı temerrüdüne düşürmesine sebep olur. Çünkü (Ç) burada yardımcı kişi konumundadır. Üçüncü kişi değildir.

<u>Buna bağlı olarak alacaklı temerrüdünün sonuçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;</u>

-TBK m. 107' ye göre; alacaklının temerrüde düşmesi durumunda borçlu, hasar ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere, teslim edeceği şeyi tevdi ederek borcundan kurtulabilir.

-TBK m. 108' e göre ise; sözleşmenin konusu olan şeyin niteliği veya işin özelliği tevdi edilmesine uygun düşmez veya teslim edilecek şey bozulabilir ya da bakımı, korunması veya tevdi edilmesi önemli bir gideri gerektirir ise, borçlu, alacaklıya önceden ihtarda bulunması koşuluyla, hâkimin izniyle onu açık artırma yoluyla sattırıp bedelini tevdi edebilir. Teslim edilecek şey, borsada kayıtlıysa veya piyasa fiyatı varsa ya da yapılacak gidere oranla değeri az ise, satışın açık artırma yoluyla yapılması zorunlu olmadığı gibi, hâkim, önceden ihtarda bulunma koşulunu aramaksızın satışa izin verebilir.

-TBK m. 110' a göre ise; borcun konusu bir şeyin teslimini gerektirmiyorsa, alacaklının temerrüdü hâlinde borçlu, borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlere göre sözleşmeden dönebilir.

<u>Olayda</u>; verme borcu söz konusu değildir. Eser sözleşmesi kapsamında bir **"yapma"** borcu söz konusudur. TBK m. 107' ye göre verme borçlarında, borçlu teslim edeceği şeyi tehlikesi ve giderleri alacaklıya ait olmak üzere tevdi etmek suretiyle borcundan kurtulabilir. Olayımızda bir yapma borcu söz konusu olduğu için, borcun konusu perde bir şeyin teslimini gerektirmediğinden burada TBK m. 107 uygulama alanı bulmaz. Olayda alacaklı temerrüdünün şartları sağlandığı için, TBK m. 110 uyarınca borçlu temerrüdüne ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır. (A) bu kapsamda sözleşmeden dönebilecektir.